Australian Government | Australian Charities and Not-for-profits Commission

NGAAHI TU’UNGA ‘O E ‘ULUNGAANGA ’I TUA.

Makehe mei he Ngaahi Tu’unga Fakahinohino Pule’ ko e ngaahi kautaha tokoni kotoa pe ‘oku nau fakalele pe ‘ave pa’anga ki tu’a ‘i Aositēlelia’ kuo pau ke nau muimui ki ha toe ngaahi tu’utu’uni ‘e fa, ‘a ia ‘oku ‘iloa ko e Ngaahi Tu’unga ‘o e ‘Ulungaanga ‘i Tu’a (External Conduct Standards). ‘Oku kau heni ‘a e ngaahi kautaha tokoni ‘oku nau ‘ave pe ha ki’i pa’anga ki muli pea mo e ngaahi kautaha tokoni ‘oku nau ngaue fakataha kehe ke nau fakahoko ‘a e ngaahi sevesi ki muli.

Ko e ngaahi kautaha tokoni ‘oku fakalasi ko e ‘Basic Religious Charities’ kuo pau foki ke nau muimui ki he Ngaahi Tu’unga ‘o e ‘Ulungaanga ‘i Tu’a.

Ko e Tu’unga Ngaue ‘i Tu’a 1 oku faka tefito ia ’i he founga ’oku ngaue ai ha kautaha tokoni ‘i muli pea mo e founga ‘oku ne pule’i ai ‘ene ngaahi ma’u ’anga tokoni.

‘I he taimi ‘oku ngāue ai ‘i tu’a ‘i ‘Aositelelia, ‘oku totonu ke ngāue mo’oni ha kautaha tokoni ki he fakahoko ‘o ha taumu’a tokoni hange ko e ako, lotu, pe malu’i ’o e ’atakai- pea kuo pau ke hokohoko atu hono fakalele ko ha kautaha ’oku ’ikai ke ma’u ha pa’anga. Ko hono ‘uhinga ko ha pa’anga ’oku ma’u ’e he kautaha tokoni kuo pau ke ngaue’aki ia ke poupou’i ‘aki ‘ene taumu’a, kau ai ‘a e pa’anga ‘oku ‘oange ki ha taha kehe ke ne fai ha ngaue ‘o fakafofonga’i ‘a e kautaha tokoni.

‘Oku totonu foki ke fakapapau’i ’e ha kautaha tokoni ’oku ngaue fakapotopoto ‘aki hono ngaahi koloa mo e ngaahi me’a ‘oku nau ma’u, kau ai ‘a e pa’anga, ‘o fakatatau ki he ngaahi lao ‘a Aositelelia ‘oku fekau‘aki mo e ngaahi me‘a hangē ko hono fufū pe fakama‘a pa‘anga ta‘efakalao (money laundering), fakapa‘anga ‘o e faifatongia fakatupu moveuveu (terrorism financing), pōpula faka‘ao‘ao (slavery), fakamūmū ta‘e-fakalao ‘o e kakai (people smuggling), mo e fai ‘o e kākā pa‘anga pe ‘oatu totongi fakafufū (bribery).

Ko e Tu’unga Ngaue ‘i Tu’a 2 ’oku fiema’u ai ’a e ngaahi kautaha tokoni ke nau tauhi ha ngaahi lekooti lelei fekau’aki mo ‘enau ngaue ‘i muli pea mo e founga ‘oku nau fakamoleki ai ‘enau pa’anga ‘i muli.

‘E lava kau ‘i he ngaahi lekooti ko ’eni ’a e fakamatala fakapa’anga- hange ko e ngaahi fakamatala fakapangikee’- mo e ngaahi fakamatala faka ngāue’, hange ko e ngaahi ngaue ‘a ha kautaha tokoni. Kapau ‘oku ngāue ha kautaha tokoni mo ha ngaahi hoa ngāue pe ngaahi kautaha kehe ‘i muli, ‘oku totonu ke ne tauhi foki ha ngaahi lekooti fekau’aki mo e ngaahi fetu’utaki ko ia. Ko e taumu’a ke fakapapau’i ’oku ma’u ‘e ha kautaha tokoni ha fakamatala fe’unga ke ne fa’u ha fakamatala fakanounou mahino fakata’u ‘o e me’a na‘ane fai’, feitu’u na‘ane ngāue ai’, mo e founga na’e faka’aonga’i ai ‘a e pa’anga ‘i he fonua takitaha.

‘E lava ke tauhi ‘a e ngaahi lekōti ’i ha lea kehe, ka kuo pau ke faingofua hono liliu ki he lea faka-Pilitania kapau ‘e fiema’u.

Tu’unga Ngaue ‘i Tu’a 3 ’oku fekau’aki ia mo hono fakasi’isi’i ‘a e ngaahi fakatu’utamaki ‘oku tupu mei he ngāue kākā, kākaa‘i fakapa‘anga, mo e totongi fakafufū.

‘Oku totonu ke ‘i ai ha ngaahi sitepu fakapotopoto fe’unga mo e ngaahi kautaha tokoni, hange ko e ngaahi tu’utu’uni ke malu’i mei he kākaa‘i fakapa‘anga (fraud), ngāue kākā ‘i he lakanga (corruption), mo e ngaahi ngāue ta‘etaau (misconduct), pea mo ha ngaahi founga ke pule‘i ai ‘a e ngaahi fetōkehekehe ‘o e ngaahi lelei fakafo‘ituitui (conflicts of interest). Kapau ‘oku ngāue ha kautaha tokoni mo e ngaahi kautaha ‘i muli, ‘oku totonu ke nau vakai’i foki pe ‘oku ngaue ‘aki ‘e he ngaahi kautaha ko ia ha ngaahi sitepu tatau ke ta’ofi ‘a e kākā mo e faihala pea ke pule’i ‘a e fepakipaki ‘i he ngaahi lelei fakafo’ituitui.

Tu’unga Nahue ‘I Tu’a 4 ‘oku faka tefito ia ki hono malu’i ‘o e kakai ‘oku fiema’u ha tokoni makehe’ ke nau nofo malu ai, hangē ko e fānau, kau toulekeleka, mo e kakai ‘oku nau mo‘ui mo ha fa‘ahinga faingata‘a‘ia, ‘i he taimi ‘oku ngāue ai ha kautaha tokoni ‘i muli.

‘Oku kau heni ‘a e kakai ’oku poupou’i ‘e ha kautaha tokoni pea mo e kakai ‘oku nau ngaue pe ngaue tokoni mo e kautaha. ‘E lava ke hoko ha taha ko ha taha ‘oku faingofua ke uesia koe‘uhí ko e ta‘u motu‘a pe kei si‘i, mahaki, fa‘ahinga faingata‘a‘ia, ngaahi a‘usia fakamamahi, pe ha toe ngaahi tu‘unga ta‘e-faingamālie kehe. Tatau ai pe ko e ha ’uhinga, kuo pau ke fai ’e ha kautaha tokoni ha ngaahi sitepu ’oku fe’unga ke malu’i ‘a e kakai fiema’u tokoni makehe mo fakapapau’i ‘oku nau malu ‘i he ngaahi ngaue kotoa pē.

Te ke lava ‘o fetu’utaki mai kiate kimautolu ki ha fakamatala lahi ange ’i he [Lea faka-Tonga] ’aki ha’o ta ki he Potungaue Liliu Lea mo e Faka’uhinga ‘i he fika ko e 13 14 50 pea kole ange ke nau tā ki he ACNC ‘i he fika ko e 13 22 62.